На лихім пасовиську паслися коні, а що це були коні з байки, то вони розмовляли з собою. Були то дуже бідні і заголоджені військові коні у шостому році війни.

— Чваняться люди,— казав карий Кінь з великою ямкою в клубі,— що так багато погинуло їх на війні, що стільки натерпілися для поступу світа. А скільки нашого брата згинуло, скільки між нами калік, скільки ми набілилися, скільки ми причинилися до будови нових держав, до щастя народів, цього ніхто не хоче оцінити. Вигибає наш рід. Навіть їсти не дають. Я вже зо три роки вівса не бачив.

— Ой, так-так! — промовив Сивий.— І служи людям дальше! Мені от недавно вояк око вибив батогом, а другим бачу мов через мряку. Дикун, та й годі!

Буланий Кінь з великим плішем на хребті додав:

— Сам не знаю, як я дожив до цього часу. Як згадаю наш відворот і похід через Карпати — яких тисячу хорих і ранених коней з восьмої дивізії, з котрих щогодини якийсь падав і вмирав у рові, серце мені крається. Та краще було тоді вмерти, ніж дожити такої задухи в грудях, як я тепер маю. Ані жити, ані згинути! Під гору ніяким способом воза не витягну, а тут б'ють і б'ють, не питають, чи можеш, чи не можеш.

Інші коні посходилися з пасовиська до гурту, слухали розмови і кивали сумно головами згори вниз, лише один махав головою то направо, то наліво,— такої мотилиці набрався на війні.

— Ох! ох! ох! — застогнав старий Кінь, котрому всі ребра виставали з-під шкіри.— Нема правди на світі. Цілий вік свій працюй і працюй на них,— і не дадуть тобі ні стайні, ні сіна, ні клаптя соломи положитися,— ходи на морозі, на слоті, болотами, тягни і тягни, поки здохнеш у рові і пси тебе з'їдять.

— Не нарікайте, дядьку,— обізвався молодий Лошак,— і ви розважте, старші товариші! Чи копитом в зуби не можна? Ще сили стане. Тепер на цілім світі революція, пролетаріат добивається свободи і хліба.

— Тихо! тихо! бійся бога! — скричали декотрі коні.— Бачиш, там вояк стоїть...

Але були й такі коні, що обстали за Лошаком:

— Ні, він правду каже! Чого ще мовчати? Копитами в зуби імперіалістам і капіталістам! Як довго ще панькатися з ними! Геть з мілітаризмом!

І пішла між кіньми гаряча суперечка про те, як поправити свою долю.

На те надійшов вояк з довгим батогом і вдарив кількох по хребтах.

— А вовки би вас з'їли, здохляки! Стане один з другим, не пасеться і тільки головою махає! Гей, додому!

І знову вдарив батогом по головах, по очах — де попало.

Без найменшого супротивлення стали коні йти гуртом додому. Ніхто з них і словечка не сказав, а не то щоб зуби вибив. Декотрі навіть підходили до вояка, щоби на них сів. А Лошак побіг передом...

Бо вони були з діда-прадіда раби, і на їх революцію досить було батога...